

Bibliot. Jagiellońska
Kraków
Zw. Aug. 19

טשענשטאדטער

פרייז 20 גראשען
פרייז 20 גראשען
פרייז 20 גראשען

פרייז 20 גראשען
פרייז 20 גראשען
פרייז 20 גראשען

פרייז 20 גראשען
פרייז 20 גראשען
פרייז 20 גראשען

Piątek, d. 16 listopada 1934 3.28 ליכט-צינדען פרייטאג פ' ויצא ט' פסלו תרצ"ה.

Pracownia sukien
L. Kaneman-Tenenbergowa
b. współwłaścicielka firmy „Pani”
Al. Wolności 3/5 (d. Al. Kościuszki 28)
jest zaopatrzona w najświeższe modele i żurnale.
Pierwszorzędna robota.
CENY PRZYSTĘPNE.

אכטונג וויעלען
און אומגעגענד!
שניידער-ווארשטאט
פון אומגעגענד!
פון אומגעגענד!
פון אומגעגענד!

אברהם העניך
אברהם העניך
אברהם העניך
אברהם העניך

יצחק
יצחק
יצחק
יצחק

דערמיט מאך
דערמיט מאך
דערמיט מאך
דערמיט מאך

העניך
העניך
העניך
העניך

הורט - לאגער פון מאנפאקטור
הורט - לאגער פון מאנפאקטור
הורט - לאגער פון מאנפאקטור
הורט - לאגער פון מאנפאקטור

ר. קאזשעץ, וויעלען, שלאנסקא 8
ר. קאזשעץ, וויעלען, שלאנסקא 8
ר. קאזשעץ, וויעלען, שלאנסקא 8
ר. קאזשעץ, וויעלען, שלאנסקא 8

פאבריקאציע
פאבריקאציע
פאבריקאציע
פאבריקאציע

SUKNOPOL
SUKNOPOL
SUKNOPOL
SUKNOPOL

חיים גולדרייך ז"ל
חיים גולדרייך ז"ל
חיים גולדרייך ז"ל
חיים גולדרייך ז"ל

פארברייט און כעמישע וועשעריי
פארברייט און כעמישע וועשעריי
פארברייט און כעמישע וועשעריי
פארברייט און כעמישע וועשעריי

Tańców: modnych, zwykłych
Tańców: modnych, zwykłych
Tańców: modnych, zwykłych
Tańców: modnych, zwykłych

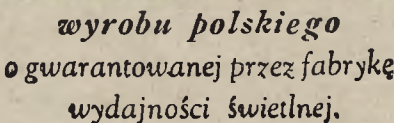
Farbiarnia, Pralnia Chemiczna
Farbiarnia, Pralnia Chemiczna
Farbiarnia, Pralnia Chemiczna
Farbiarnia, Pralnia Chemiczna

אויפפאדערונג
אויפפאדערונג
אויפפאדערונג
אויפפאדערונג

ווייזענדיגער בייזש.

די פייערונג פון פוילענ'ס אונאָפּהענגיקייט

10 אָווענד.

די מפעל-אקציע פון „מזרחי" אין טישענסטאכאוו.

עקזאטיק, מזרח-ייריד און תל-אביב
מכביאדע, סערטיפיקאטען
רעם 8 רעצעמבער
איז פייערלעשער-זאל

שבת 8 אָווענד איז פאַרגעקומען
אנ'אסיפה פון גאנצען קא אין מינדירען.
מיט געזאנג פון „מני דן" ווערט די
אסיפה געעפנט און דער מפקד-הקן
ערקלערט, אָז די היינטיגע אסיפה
איז ספעציעל גערופען געווארען

ווער זענען געוועזען די יודישע אויפשטענדער?

דורך די רוסישן, האט איהר געדראָהט
אומצוקומען אויף דער תליה, זי איז
אבער ניצול געווארען און פערשיקט
אויף סיביר, וואו זי איז געזעסען 12
יאָהר און דאָן צוריקגעקומען קיין וויע-
לין. זייענדיג שוין אַלט, טראָגעדיג
דוגעלע פרייען, האט זי איהר הויכע
פיגור געזאָלעטען גלייך און שטאַלץ.
געשטאַרבן איז זי אין יאָהר 1894.
דער צווייטער יודישער פּאָאָסטאַניעץ
דוד קאַטאַראַוויטש איז דעם עלטערן
עולם גוט בעקאַנט, ווייל אינגאנצען איז
22 יאָהר ווי ער איז געשטאַרבן. ער
האט אויך מיטגעמאַכט עטליכע יאָהר
סיביר פאר קעמפּען גלעזן די רוסישן.
ער איז נאָר געשטאַרבן בחור, זייענ-
דיג אַלט 75 יאָהר, אין יאָהר 1912.

צוועק צו בערייבן 2 מערדן, וועלכע האבען זיך ארויסגעוויזן 98% די פויערים פון גאשן ליצאק און דרוקלא. זיי האבען ביי די בעפאלענע צוגערויבט 113 זל. און מערדערליך צו-שלאגען. די בעפאלענע זענען געבראכט געווארען אין וויעלנער שפיטאל. די אנפאלער זענען ארעסטירט.

אַנשטאט געלד צוגעדרייבט א שאכ-

טעל טאכאק.

דינסטאג, נאכ'ן מאַרש-טאָג, אָהיימ
געהענדיג פון זיין מאָנאָטאָר-געשעפט,
איז דער קריסטליכער סוחר שטשע-
טינסקי בעפאלען געווארען אין קא-
רידאָר פון הייז פלאַץ-לעגיאָנב 7 דורך
אַנאָנבעקאַנטען, וועלכער האט איהם
בעטויבט מיט אַ פעסטען קלאָפּ אין
קאָפּ און ביי איהם אַרויסגעריסען דאס
שאַטעל, וואס ער האט געהאלטען אין
האַנד. דער באַנדיט האט אַוודאי גע-
מאכט אַ ווירערע מינע, דערפֿורענדיג, אַז
דאס שאַטעל, אין וועלכען ער האט
גערעכענט צוצופונען דאס גאנצע ליי-
וונג, האט גאָר ענטהאַלטען טאָבאַק מיט
אַפּפּראַעסען...

א זיגער 9 פריה האט אַרויסגאָסן
שירט אויפ'ן יודישען בית עולם אַ צוג,
און וועלכען עס האט זיך בעטייליגט אַ
יוסע דעלעגאציע פון דער פּעדראַ-
ציע מיט קרענץ, פאַרשטעהער פון דער
קקהלה מיט'ן מורה-הוראה, אַנאַבטיי-
לונג פון „מפּלי“ מיטגלידער מיט'ן אַר-
בעטער אין דער שפיץ און אַ גרויס-
קער עולם, אויפ'ן בית - עולם זענען
דערווייט די קברים געברענגט געווא-
רען אין אַרדנונג. עס זענען אויסגע-
האַקט געווארען די פערזענלעכע בוי-
מער, כּרי עס זאָל זיין אַ גאַנגע, די
קברים גענומען זיך אויפ'ן בית-עולם
אונגעפער אין דער 8 טער רייה, נישט
ווייט איינער פון צווייטען. יעדעס קבר
איז פערזענלעך מיט אַנאייזערנע מצבה,
און פערזענלעך מיט דער טור סוף איין
אויסגעקערט און פּוילישער אָרדער,
אַרויסקומענדיג אויפ'ן בית-עולם האָט

אויף ווייפלע עס איז אונז געלונגען צו ערפארשן, איז די פריי בילד גיטל געוועזען א זעהר הייסט פאטריאטישקע, ווי האט פערלאזען איהר מאן (א דיינס) א וועג מיט'ן נאמען מיכעלזאהן פון דיאלאטשין) מיט איהרע 2 קינדער, לויט-ענדיג געהערשט מיט'ן פריער און אויפ-שאפן, וואס האט דאמאלס געעליעט פון די הערצער פון די פיינישע פא-טריאטען. אין יאהר 1863, ווען עס איז אויסגעבראכען דער אויפשטאנד, האט זי זיך אקטיוו בעטייליגט, ווייבעדיג אי-בערטהן אלס מאנסצורשין, רייטענדיג אויף א פערד. עס געהט ארום א מימרא און זי האט דערשאפט א יוד אין דאָרף שטערניג, וועלכער זאל אבען מיט געהאלטען מיט די רוסען, ווען זי איז גענומען געווארען אין געפאנגענשאפט

פון „תרבות“.

אין צוואקענהאנג מיט דער פאר-
שטעהנדער לאנדעס-קאנסערענץ פון
„תרבות“, איז שבת אין לאקאזא פון
„התאחדות“, פארגעקומען א זיצונג פון
תרבות קאמיטעט אין וויעלן. עס איז
אנגעשלאסען געווארען דער סערוקין
פון די כרסיס-הבר, וועלכע זענען
פערשפרייט געווארען אין דער צאהל
פון 100. עס איז אויסגעוועהלט געווא-
רען א וואהל-קאמיטעט פון אלע ריכ-
טונגען פון ה' קאסל ליינענאוויטש
אלס פארוואנדערט אין ה' ברוך הער-
מאנאוויטש אלס מזכיר.

דער וואהל-קאמיטעט מעלדעט גלייכ-
צייטיג, דאס יעדער בעזיצער פון די
ברטיס קען נאכקאנטראלירען, צי ער
פגורירט אין דער וואהל-רשימה, וואס
מען קען נאכקוקען אין יאקאר
"התאחדות" פון 8-9 אוועג ביזן 25
ד. ה.

פויער'ס - באנד'טען.

אויף די אהיימספאָרענדע פון מאַרק
פרידער קאַרץל און זיגמונט זשאק פון
דאַרף גאַשין. זענען אַנגעפאלען מיטן

מ. פורשטיין.

א נייער פאקטאָר אין יודישענע לעבען.

מען דעם שטעקען, נישט דעם וואָס-דערשטעקען, אין דער האַנד אַרײַן, דעם רוקזאָק אויף די פלייצעס און אַרױסלאָזען זיך איבער'ן לאַנד אָנצו-זעטיגען זיך מיט שעהנקייט און שטעפּען פרישע כחות צום לעבענס-קאַמף. דאס פּפּלעגען טרייסטיק צווישען יו-דען איז נאָך אױסען אַנדערע ציטלען, וואס זענען פאַרלױפּט פּערלױלען פון אונזערע אױגען.

מיר האבען אָפּט לײַב אָנצווייזען אויף דאָקומענטען, ווען מען גרייפּט אָן אונזערע בירגערליכע רעכט. ווי לאַנג וואוינען מיר אויף דער פּוילישער ערד? אַכט הונדערט, ניין הונדערט יאָהר? וויכטיגער אבער פון די יחוס-בריעף איז די פאקטישע צו-נישטענדיקייט מיט דעם לאַנד.

לענג-אױס די פּוילישע טייכען שטעט און ישובים מיט אַנאײַנגעפונדענע פערשידענפאַרביג יודיש לעבען פון הונדערטער יאָהרען, דאס איז אונזער הינטערלאַנד. דאס שטעטלע מיט זיין וועלדל און טייכעל מיט די שכנות-דיגע דערפער אַרום האט בעדייט די אונמיטעלפאַרע, אַרגאַנישע צוגעבני-דענקייט צו דער נאַטור, אויף וויפּיל אַזאָ צוגעבנידענקייט איז מעגליך גע-ווען ביי די ספּעציפישע בעדינגונגען אין וועלכע אונז קומט אױס צו לעבען. אָבער די שטאַט פּרעסס אױף די קליינע ישובים און דער מרחק צום לאַנד ווערט פאַר אונז אפילו ריין-פּסי-כאַלאַגיש אַלץ ווייטער און ווייטער. צו-לײַב דער ענדערונג פון דער קעגן-מישער קאָנינקטור פערלירען מיר דעם קאַנטאַקט מיט'ן דאָרף. מיר מוזען איהם צוריק געפונען. די בעריהרונג מיט דער ערד איז אַנאױגעדינגטע נויטיג-קייט אױפצוהאַלטען אונזער עקזיס-טענץ. זי פערפּעסטיגט אונז פערביר-גערט אונז אין לאַנד, וואָרעלעט אין ביי אונזערע שכנים דעם בעגריף פון אונזער גלייכקייט און בערעטיגונג. און אױב מיר קענען נישט אַזאנד דעם ציעל דערגרייכען אויף אַ דירעקטען אופן דורכ'ן פּעזעצען יודען אױפ'ן לאַנד, וועלען מיר דורך שאַפּען דעם קאַנטאַקט מיט'ן לאַנד, צוגרייטען דעם באַדען פאַר דער צוקונפט, ווען עס וועלען זיך שאַפּען גינסטיגע בעדינגונגען.

די יודישע מאַסען - טרייסטיק קאָן אויף דעם געביטע זעהר פיעל אױפ-טוען.

האַנד ביי האַנד מיט דער פּרייסטיק

(סוף). אָבער אין צייטען פון טעכנישער און מאַטעריעלער קולטור האבען ריין-ראַ-מאַנטישע שטרעמונגען פערלירען זיין-ער בעדייטונג. לײַבע צו דער נאַטור, צוגעבנידענקייט צו דער ערד וועקט דעם שוין נישט מיט'ן בלויזען וואָרט. מיר פּאָלירן זיך גאַנץ אַנדערע מיטלען, ביי אונז גלויבט מען שטאַרק אין אױ-סערליכע פאַקטאָרען. עקסטרעמיזאציע, פּופּעריזאציע - אַזוי רעכענט מען - וועלען ממילא צווינגען די יודישע מאַ-סען אױפצוצונעהן צום באַדען. העכ-סטענס לאָזט זיך רעדען וועגען פּיז-שער צוגרייטונג. מען שאַפט אָבער שטאַרק אונטער, אָדער מען פערשטעהט אינגאַנצען נישט די בעדייטונג פון אי-נערליכער, וואס פּסיכאָלאָגישער צוגרייטונג. דאס פּלוצלינגדיגע אױפערנעהן פון דער שטאַט צו אַ פּרימיטיווען דאָרפישען אַרט לעבען איז אַפּטמאַל אַ שפּונג אין דער פּינסטערניש מיט טרויעריגע קאַנסעקווענצען פאַר דער אידעע און פאַר דעם יחיד. אין דעם פאַר נויטיג-זיך אַ לאַנגזאַמע און פערמאַנענטע צו-גרייטונג. און דאָ קומט אונז צו הייל די טרייסטיק. מיר מיינען דאָ נישט די טרייסטיק, וואס שטעהט אין אַן אַלץ-וואָנגען און לינסט - אױטאָמאָבילען. אין מערב-אײראָפּא איז לעצטענס די טרייסטיק געווארען אַ פאַלקס-בעוו-גונג, וואס נעמט אַרום אַלע סאָציאַלע שיכטען, אַנאַלאָגיש צום ספּאַרט. מען גיט זיך אָפּ אַ געהעריגען חשבון פון דער גרויסער בעדייטונג, וואס דער נייער קולטורעלער פאַקטאָר ליסטעט פאַר דער פּוילישער און גייסטיגער ענט-וויקלינג פון דער ראַסע. דאס וואָנדערן איבער'ן לאַנד, דאס פערברענגען אין דאָרף, אין די בערג, ביים ברעג ים שאַפט ביי דעם שטאַטישען מענטשן דעם דראַנג, די בעדערפניש אױפערצו-געהן צו געוונדערע לעבענס-פאַרמען; ביי אונז יודען קאָן דאס ווערען אַ וויכטיגער פּסיכאָלאָגישער מאַמענט אין אונזער שטרעבונג צו פּראָדוקטיווע-ציע, צו ערד. דאמאלס הערען די קאָ-וונגען אויף צו זיין ווערטער. זיי ווע-רען שטאַטען, קאָנקרעטע מעשים בכל יום. און מיר קענען פּעססשטעלען, מיר זענען ערות פון אַ נייער ערשיינונג ביי יודען: אונזערע סוחרים און אינטעלי-גענטען, טיילווייז אויך פּעלי-מלאכות און פּראָפּעגאַנדע, וואס פיהרען אַ זי-צוגרינגען לעבענס - שטייגער, הױפּט שוין אָן צו פארשטעהן, אָן עס איז גע-ווען אַפּצווייטען זיך אויף אַ געוויסער צייט פון ווארשאַט און בירזאָ, צו גע-צייט.

משה אש.

די ערשטע חדרים, ישיבות און מלמדים אין טשענסאָכאָוו.

2.

אין יאהר 1859 האט די טשענסאָכאָ-כאווער קהלה געוועהלט אַלס רב דעם סעקרעטאַר פון וואַרשאווער ראַבינאַט, הרב ר' יצחק ראַבינאוויטש ז"ל (נפ"ק) פון ספר „נבדב"ח.

דער ניי-געוועהלטער רב, זעהענדיג אַז די מעהרערע חבירות, וועלכע עק-זיסטירען ביי אונז און אַ שטאַרט, האבען נור איין ציעל: צדקה וחסד. דאָגעגען אָבער אַ חברה צו לערנען תורה גע-פּינט זיך דאָ לחלוטין נישט, אַזוי אַז אַ חוץ די בחורים, וואס לערנען אינם בית-המדרש, אינטערעסירט זיך קיינער נישט מיט'ן לערנען תלמוד בצבור - דעריבער האט ער געפּינען פאַר נויטיג מיט צו זיין אַ חברה ש"ס.

ח' כסלו תרכ"ב (1861) איז פאַרגע-קומען די גרינדונג פערזאָנלונג פון דער חברה. אין אַ כתב, וועלכעס גע-פּינט זיך נאָך ביז היינט צו טאָג אין ראַבינאַט-אַרכיוו, ווערען אױפגערופּען אַלע היגע בנתי-תורה, הן חסידים, הן בעלי-בתים, צו פּעראייניגען זיך אין איין חברה א. נ. חברה ש"ס.

צווישען די תקנות, וועלכע זענען דאמאלס צוגעמאכטע שטעלט געווארען און אונטערגעחתמט דורכ'ן רב און חברה-מיטגלידער, געפּינען זיך פאַל-גענדע פונקטען:

(א) דער רב איז זיך מתחייב צו לערנען מיט דער חברה ש"ס יעדען טאָג אַ דף גמרא.

(ב) דער זמן פון לערנען איז צוויי שעה מנחה און מערב, בעת הוצאת הכוכבים און דאָרף נישט דויערען לע-נגער.

האַלטען פון אַנאײַגעהייסליכער יודי-שער עטנישקייט דער אומדירעקטער פאַקטאָר, דאס קומען אין בעריהרונג פנים אל פנים פון דעם לעבעדיגען מענטשן פון גרופּעס און יחידים. און דאָ וואָרפט זיך ממש אין די אױגען דער נוצען פון דער מאָדערנער יודי-שער פאַלקס-טרייסטיק. זי ווירקט מעהר ווי הילף, אָפּשטראַקטע ווערטער ווע-גען אַנאױסנעמלעכע יודיש לעבען.

ווער עס האט אין זינען די קאַנ-צענטראַציע פון אונזערע נאַציאָנאַלע פּוהות מוז אַ ווענד טהון זיין בליק אויך אין דער ריכטונג פון געמיינזא-מען אידישטיש צווישען יודען אין פער-שידענע לענדער מיט'ן צוועק זיך גע-גענויטיגט צו בעקענען.

די טרייסטיק קאָן ווערען אַ בויענ-דיגער פאַקטאָר אין יודישען לעבען.

געהט די לאַנדקענטניש, וואס איז לאַנדקענטניש? אין דער ערשטער רייה פאַלקס-קענטניש. דאס איז ביי אונז אַ פּערזאָנלעכע פּעל-מיר האַבען טענות צו דער וועלט פאַרוואס מען קען אונז נישט. און מיר אַלליין. צי קאָנען מיר זיך יאָ אונזער אינטעליגענץ אין די גרויסע שטעט, וואס איז האַלב אַסי-מילירט, האט אָפּט קיין אַהנונג נישט פון דעם טראַדיציאָנעלען לעבענס-שטיי-גער, וואס האט זיך נאך אױפגעהאַל-טען אין די פּערזאָנלעכע ווינטעלעך אין פּוילען. די פאַלקס-שאַמאנג-אַנא-ערשפּליכער קוואַל, פון וועלכען גע-לעהרט און קינסטלער ביי אַנדערע פּעל-קער שפּעפּן אױספיראַציע און בעגיי-טערונג פאַר זייערע ווערק - איז ביי אונז אינגאַנצען נישט אָפּגעשאַפט, פון סאָפּען פערזאָנלעכע אַ תהום לײַב דע-ריבער צווישען דעם גרויסשטאַטישען מאָדערנעם יוד און זיין ברודער, וואס לעבט זיך אױס אין זיין אױגענאַרטי-גער וועלט. די פאַלקס-קענטניש, אַ טייל פון דער לאַנדקענטניש, מיינט דעם אָפּט תהום צו פערשיטען, בעריי-כערענדיג אין דער וועלכער צייט אונ-זער קולטור מיט די פערלירען פון דער פאַלקס-שאַפונג, וואס ליגען נאך אױפ'ן אָבגורנד.

די אױפגעבען פון דער יודישער טו-ריסטיק, ווי אױפגען אױפגעפאַסט, בע-געניצען זיך נישט בלויז אויף פּוילען. מיר זענען אַנאָקסטרעירטאַריאַל פאַלקס. דאס וואָקסען פון יודישע קבוצים אין פערשידענע לענדער און ייטער פונאַנ-דערפאַלען שיינט צו זיין אַ פערמאַנע-טע ערשיינונג, אַנאָאױספּהעריכער פאַרציעט. אין יעצטיגען מאַמענט ווע-רען מיר צעברעקעלט אין קליינע און קלענערע גרופּעס, צעוואָרפּען ביי די ברעקעס פון אַלע אָקעאַנען. וואס פער-אייניגט זיי איצט? דער רעליגיעזער פערבאַנד, וואס האט ביז נישט לאַנג פּעראייניגט דעם גרעסטען טייל פון פאַלקס איז כּמעט ווי אױפגעלעזט. דער גלויבען פון די יודען, פון דעם וועלט-ליכען יודענטום איז געטיילט. ווער עס גלויבט (פון גלויבען זענען מיר טאָק ווייט נישט אַוועק...) אין נאַציא-נאַלע אירעאַלען מיט פערספּעקטיווען און אױספליקען אין דער ווייטער צו-קונסט און ווער עס האַלט זיך אין דער מאָדערנער יודישער קולטור, אין רעפ-לען לעבען זענען דאס אָבער מעהר-סטענטייל אָפּשטראַקטע, וואס שטוי-סען זיך אָן אין דער האַרטער ווירק-ליכקייט אין יעדען לאַנד בעזונדער.

דעם קעגנריג נאַציאָנאַלען קומט אומע-טום אױס צו פיהרען אַ שווערען קאמף און נישט אַלעמאַל זענען זיי נצחונות אויף אונזער זייט. אין דעם צושטאנד האט אַ גרויסע בעדייטונג פאַר'ן אױפ-געבליבען די איינציגע איינוואוינער פון דער „איראן-קאזאכסטאַן, האַבען דאס איינגעפונען זייער יוגענד, רהיניו: (1) ביתר, (2) די ספאַרט-טעקציע „גורדיה", (3) „ברית החייל", פאַר דער ארגאַניזאציע, וואס רופט זיך „ברית הצהר", האבען זיי גענומען אַ גרויסען שעהנעם לאַקאַל אויף אַלע וואָל-נאַשטש 13. אַ הערליך איינגעפאַ-דענטער זאָל, אַ קאַנצעלעאַריע און אַ קור. אַז זיי האמען דאס אַלעס צו בע-צאהלען - איז ווירקליך אַ וואונדער.

זיי האַנדלען דאך שוין בעשטימט נישט מיט קיין סעריטיקאַטען, אױסער יעצט, ווען זיי זאָלען נאָכ'ן שלום, וואָס זיי האַבען געמאַכט מיט די לינקע, אויך בעקומען סעריטיקאַטען.

די געוועלשאפט פאַר לאַנדקענטשאפט האט זיך יאָהרען אַרומגעשטעלט אַלס סובאַלאַקאַרע אױפער פרעמדע וואוי-גונגען, שוין נישט געהאט קיין האַפ-גונג ווען עס איז צו קומען צו אַנאײ-גען שטיקלע ווינקעל, און פלוצים ווע-רען מיר געוואויר, אַז זיי האַבען גע-דינגען אַנאײַגענעם ערשטקלאַסגען לאַקאַל, מיט אַ גרויסען זאָל, מיט דערייגאנע חדרים, מיט איין וואָרט - אַ פּרעכטיגען לאַקאַל.

אַט דאָס ביסעל לאַקאַלען האָב איך בעזוכט און איינגעפונען, אַז די דא-זיגע אַרגאַניזאציעס געהן גארנישט שלעכט, און וואס מעהר ס'ווערט ער-גער אין פּרינציפּל לעבען, אַלץ גרע-סער ווערט דער אינטערעס צום פאַר-טיי אָדער געוועלשאפטליכען לעבען,

און דערמיט ערקלערט זיך, וואס פון טאָג צו טאָג קענען די ארגאַניזאציעס זיך דערלויבען צו נעמען אַזעלכע גרוי-סע בעקומען לאַקאַלען.

יא, עס האט זיך אין שטאַרט גע-עפּענט נאך אַ לאַקאַל אונטער'ן נאָמען „איראפּא", און ווי מען רעדט זאָל עס זיין אַ גאר נישטקוועליגער לאַקאַל, נאָר היות ווי כּינא דאָרט נאָך נישט געווען, וועל איך וועגען „איראפּא" שרייבען אַנאָדער מאָל.

זיי וואקסען גרעסער.

נאָך וועגען איין לאַקאַל, וואָס איז לעצטענס געדינגען געווארען, וויל איך אייך דערצעהלען, וואס איז ווירקליך אַ בשורה פאַר'ן יודישען טשענסאָכאָוו און פערדינט דעריבער אַ בעזונדער קאָמפּלע.

איך האָב אין זינען דעם גייעם לאַ-קאַל אין דער ערשטער אַלע 5, וואָס איז איצט געווארען דאס אייגענטום פון דער „באָנק קופּיעצק".

צווישען אונז זאָל עס בלייבען, שטעהען דאָך די יודישע קאָאָפּעראַט-ווע בענק נישט אַזוי גלענצענדיג, ווי אַמאַל, און אױב זיי קענען איינפאַלען זייער עקזיסטענץ איז דאך אַוודאי גוט. אױב ס'קומט אַזאָ אַ קאָאָפּעראַטיווע באַנק און פערגרעסערט איהר לאַקאַל, איז דאס אַ גוטער סימן, אַז זי געהט פאַרווערטס, און דעריבער וויל איך דאס טאקע מבשר זיין די טשענסאָכא-כאווער יודען וועגען דער דאזיגער ענדערונג.

אין דעם דאָזיגען לאַקאַל האַבען

(ג) דאס לערנען זאָל פאַרקומען אין פרויען-בית-המדרש, בכדי די קולות פון די בחורים, וועלכע לערנען אין מע-נער-בית-המדרש, זאָלען נישט שטערען דער חברה ש"ס.

(ד) די התחלה זאָל געמאַכט ווערען חנוכה.

(ה) נאך חנוכה קענען מעהר קיין נייע מיטגלידער נישט צוגענומען ווע-רען, אָהן דער הסכמה פון רוב חברה. (ו) איינקויף-געלד ווערט נישט גענו-מען, דאָגעגען מוז יעדער מיטגליד גע-בען אַ קליין - וועקענטליכען אַבזאַחל פאַר דעם שמש, אויף צו קויפּען ספרים, ליכט און קיהלען.

(ז) די חברה ש"ס-מיטגלידער ווערען פעררעכענט אַלס ועד הקהלה און הא-בען די דעה איבער אַלע קהלה-ענינים; אָהן דער חברה ש"ס קען קיין שום קהלה-ענין נישט ערלעדיגט ווערען.

(ח) אױב אַ מיטגליד וועט זיך פיה-רען שלא כהוגן, ווערט ער פון דער חברה אױסגעשלאָסען.

ווי מיר זעהען אַזאָ, האט דער דף-יומי שוין עקזיסטירט אין אונזער שטאַט מיט 73 יאָהר צוריק.

די חברה איז בעשטאַנען פון 17 מיטגלידער, אָנגענומענעס היגע יודען ווי פון אַלע שיכטען: נפתלי הירש קאָהן (אַנאײדים פון ברעסלעווער רב ר' זלמן טיקטין), יצחק פריימאַן, אברהם (אָדאַלף) לאנדא, דניאל בעהם (אַלע געוועזענע ראשי-קהלה), הירש גורסקי, וואָלף לאנדא, נחום מאיר שייף, קאַפּיל וויינבערג, דובערש לאנדא, משה אָפּע-היים (מנהיג פון גערער חסידים), משה לייב וויינבערג, שמשון בעהם, יהודה ראַבינאוויטש בן הרב, נחמן אהרן רא-זען, נחום ראָטשילד, מאיר פרידמאַן און מאיר הירש שטאַהל (מנהיג פון ראָדמסקער חסידים).

די חברה האט אָבער נישט מאריך ימים! געוועזען, ווארום עטליכע חדשים שפּעטער איז געשטארבען דער ראש-החברה - הירצ'ל קאָהן. אין אַ האַלב יאָהר אַרום איז אױסגעבראַכען די בע-וואוסטע פּאָוטסטאַנציע, וואס האט גורם געוועזען, אַז דער גאַנצער קהלה-אָפּא-ראַט זאָל ווערען אָפּגעשטעלט. דער רב איז געוועזען געצווינגען צו פערלאָזען פּוילען און אויף אַ לענגערע צייט זיך בעזעצט אין בערלין. אַזוי אַרום האט די חברה ש"ס אױפגעהערט, נאָך אַ יאָהר טעטיגקייט, צו עקזיסטירען.

אַמאַל געוואוינט די „מורח", וועלכע האַבען זיך, ווי עס זעהט זיך אױס דארט נישט גוט געפיהלט, און ווי מען שמועסט משפּט'ן זיי זיך נאך ווע-גען דעם אַרום מיט'ן ווירט. אט דעם לאַקאַל האט גענומען די „באָנק קו-פּיעצק", וואס איז אונטער'ן פראַטעק-טאָר פון דער „אנודה" און ס'איז צו האפען, אַז אױב דעם „מורח" האט דער לאַקאַל נישט געדינט, וועט ער דער דאזיגער באַנק יאָ ברענגען הצלחה.

ווי איהר זעהט, איז דאָנאָן גאט נאך נישט שלעכט. אונזער „באנק קופּיעצק", וואס האט די נאנצע צייט געשפּילט אַ ראָלע פון אַ געזעכט, פון אַ קליין בענקלעך, האט זיך מיט איין מאל אַ הויב אַרויף געגעבען. און ס'קאן זיין, אַז זיי וועלען האלטען אין איין וואקסען, וואס מיר פערגינגען זיי פון גאַנצען האַרצען.

נאָט נאָך אַ בערווייז, אַז ס'איז נויטיג אַ בית המדרש.

דאכט זיך, אַז איך האָב שוין אַמאַל געברענגט אַ פאַקט ווי נויטיג ס'איז פאַר טשענסאָכאָוו אַ גרויס שטאדטיש בית המדרש. אױב דאָס איז פאַר אייך נאָך נישט אױפגעצייגנען, וועל איך ברענגען נאך איין פאַקט: אין שטובעל, אַלע 8, האבען בחורים אַ גאַנצען טאָג געלערנט. איז אָבער לעצטענס דארט געווארען אַ נייער גבאי, אַ דיקטאַטאָר, האט ער אַרױסגעגעבען אַ בעפּעהל, אַז אַ שטי-בעל איז געמאַכט געוואָרען צום דא-זיגער.

וואָס געהערט. וואָס געזעהן.

נייע לאַקאַלען.

מען זאָגט, אַז ס'איז שלעכט אויף דער וועלט, אַז די נגידים ציהען זיך אַרויס פון זייערע פיעל חור'דיגע די-רות און נעמען קלענערע וואוינונגען. ס'קאן זיין, אַז דאָס איז אמת - בע-דויערען מיר זיי דערפאַר טאקע זעהר-אָבער ווי ס'ווייזט אױס, זענען די פאַליטישע פאַרטייען געוואָרען בור-ושואַוויש געשטימט און זיך גענומען גרויסע לינסעסאָווע לאַקאַלען.

איך האָב געמאַכט אַ בעזוך אין אַ רייהע אַרגאַניזאציעס און געזעלשאַפ-טען, וועלכע האַבען זיך לעצטענס גע-נומען נייע דירות און איך בין אי-בערגשטען געוואָרען. פון וואָנען, האָב איך זיך געטראַכט, האַבען זיי גענו-מען אַזוי פיעל געלד אויף די לאַקאַ-לען. נאָר, ווי זאָגט איהר, דאָס איז נישט אונזער זאָך. איך וויל נאָר ער-פולען מיין חוב און דערצעהלען וואָס איך האָב געזעהן...

קירם פֿ' האָב איך בעזוכט דעם לאַקאַל פון די רעכטע פ. צ. וואָס רופט זיך „באַרוכאָו-היים". זיי האַבען גענומען דעם לאַקאַל, וואס ס'האָט זיך געפונען דער קאָאָפּעראַטיו פון „אָבוב-יע", וויל היות, ווי דער קריזיס איז גורם, אַז מען זאָל וואס מעהר פאהרען קיין ארץ-ישראל, און ווי בעוואוסט הא-בען די רעכטע פ. צ. אַ גרויסען שייכות צו די עולם, סעריטיקאַטען אדו"ל,

פ. בלומענקראנץ.

זאלען די „קלוגע“ שמיכלען.

צוגעקענדט שרייבען דאס דאזיגע ארטיקל. האבען מיר זיך בא'לד לכת-חילה פארגעשטעלט, אז יעדער פון די „קלוגע“, פראקטישע „פלץ - טהור“, וואס „בלומינגען“ בלומערשט צולעב דער נויט אויף דער יודישער גאס (אז זיי מוזען פשוט זוכען א סך מאל פער-געטונג אין א קערטל) - וועט געוויס שאקלען מיט'ן קאפ, ליינענדיג די ווייטערדיגע ווערטער און ער וועט בלי ספק שטען מיט בעלצנדדיגע ווערטער, אזוי צו זאגען:

— אין דער פארשטעלונג פון די יודישע מאטען, אין דער צייט פון עקסטרעמאליזם אויף אלע געבי-טען פון ווירטשאפטליכען לעבען, קו-מען צו געהן לייכטזיניג, „אויסגע-זארגטע“ יונגעלייט און פערזענלעך דעם קאפ מיט קולטור-ענינים, פער-אמת, דער דאזיגער „פערזענלעכ-טער“ פלץ-טהור וועט האבען בע-שטימט רעכט בנוגע אונזער גרויזליכע, האפנונגסלאזען מצב. מיר צאנען באמת ווי לייכט און א סך פון אונז געהן אויס בדמי ימיהם. אונזער לאגע איז ווירק-ליך א שוידעליכע און מ'דארף זיך קריעה רייסען אויב מ'לייט מיט און מ'פייערט מיט באמת מיט דער אה-צאליגער פערמאטערטער, פערהארט-וועטער, פערזענלעך יודישער מאטע. אבער אין פערזענלעך: די דאזיגע ארימקייט פון יודישען פשוט'ען, פער-הארעוועטען מענט דארף דאך נישט דיענען אלס פערשעקט פאר בלומ'שטע פערזאנלעך און פערטורטער פון דער יוד. געזעלשאפטליכע אראפצוואר-פען פון זיך יעדען קולטור-ענין; דאס פערשטעסט דאך נישט די אינגא-ראנץ בנוגע די קולטורעלע הצטרות'ן פון דיעלעכע פערזענלעכע, פערזענלעכע און פערזאנלעכע פשוט'ע יודען וועגען וועלכע מ'רעדט מיט אויפגעל, „האר-צ-וועהטאג“.

צום ענין.

מיר ווילען איצט פערזעהרען נאר איין זאך, לויט אונז, זעהר א בעדיי-טענדע פון קולטורעלען שטענדיגקייט. ד. א. דער ענין פון יודישע טעאטער. די קאלאטאלע ערצהערקישע בעדיי-טונג פון טעאטער האבען א סך פעל-קער שוין ווי געהעריג אפגעשטא-נישט נאר וואס מען כופטירט זיי פון די מלוכה'שע און קאמונאלע קאסעס, נאר מ'האלט אויס אינגאנצען די טע-אטערען אויפ'ן חשבון פון דער מלוכה. אויב דאס איז געזאגט געווארען בנוגע אנדערע פעלקער, וואו די ער-ציהונג איז א נאמאלע און איין טע-אטער געהט דאס אויפערשטע פון שטייטעל (יעדענפאלס אין די קאפיט-ווענען, אבער נישט צום לערנען; און אויב דער דיקטאטאר בעפעהלט, העלטט נישט, וואס די מתפללים האלטען א-נ-דערש. ווערט טאקע דאס שטייפל פערשלאסען אויף א גאנצען טאג און די בחורים רעדען צו א פערשלאסע-נער טהור.

מעגליך, אז ס'וועט געלונגען דעם „דיקטאטאר“ צו בעזייטיגען פון דער „מלוכה“, און די בחורים וועלען וויי-טער לערנען; און א קאמף וועט עס אבער שוין נישט געהן. ווען ס'וואלט אבער שוין געווען דאס גרויסע בית המדרש, מיט א ספעציעלען זאל פאר די בחורים צום לערנען, וואלטען דאך די בחורים נישט געדארפט צו'פיהרען מלחמה מיט'ן גבאי-דיקטאטאר פון שטייפל אלעס 8.

דער „קעניג“ ראויטש.

פערהאן ביי אונז א דיקטער מיט'ן נאמען מלך ראויטש, און כאטש ער איז א געגנער פון מלכים (אויסער גע-ווענליך אין די קארטען, אויב ער איז א שפילער), פינדעסטוועגען פערגינט ער זיך אליין צו זיין בעקרוינט מיט א „מלך“, און אויב ער האט נישט אזוי פילע געלד, גיטער און ציהונג, ווי א מלך, איז ער אבער לויט מיין מיינונג רייכער ווי א קעניג, צוליב זיין ארומרייזען ארום דער וועלט, און איז אונגעהויער רייך מיט ידיעות ווע-גען דער גרויסער וועלט מיט איהרע ברואים. פערזאנלעכע שבת האט דער דיק-טער ראויטש געהאלטען א רעפערענ-צ

נומען און פינאנסירט, אויב ר'וואלט געהאט די מעגליכקייט צו קומען אין פערשטענדיגונג מיט א געהעריגער טעאטער-געזעלשאפט; (3) דער אמווייניגסטען-אימפאזאנטער אבער לייכט צום פערזוורקליכען, דיינא-אויסצופולען א'נערלויבניש צו שפילען טעאטער אין געוועזענעם „רעזומאט-שטיי“.

מיר מיינען נישט אויף דעם ארט צו ענטוויקלען גענויע פלענער. מיר ווילען נאך אנווייזען, אז מ'קען אויף דעם געבייטע עטוואס טהון. מ'קען און מ'מוז! ווארום ס'איז א חרבה צו קו-מען אויף א יודישער פארשטעלונג, וואו מ'לעזט נישט אריין דאס פובלי-קום (נאך דער פארשטעלונג) אין וואר-טע-זאל און דער ארטיסט מוז איבער'ן הויף לויפען זיך איבערטהון! אזעלכע אנאמאליעס דארפען נישט עקזיסטירען, וואו ס'איז פעהלן אזא בעדייטענדער יוד. קבוץ.

דעריבער קאנקרעט. מיר ווייסען לכתחילה, אז אונזערע פאטענטירטע, זעהר שטארק - בעל-טעט פערזאנלעך, וועלען נישט נתפעל ווערען פון די אויבענגעבראכטע ווער-טער און צו זיי זענען אונזערע ווער-טער אפילו נישט געווענדעט. מיר גלויבען אבער אין פאטענציאלען קולטור-אינסטיטוציעס, וועט און דארף כח פון געוויסע יחידים, ווי אויך אין דעם גוטען ווילען פון מאנכע קולטור-געזעלשאפטען און צו זיי ווענדען מיר זיך טאק. מיר דארפען געדענקען, אז ערשטנס האט טשענסטאטאן א ער-ציהונג טעאטער - פובליקום און צוויי-טענס: ביי דער גרויסער ארימקייט אין קולטור-אינסטיטוציעס, וועט און דארף דאס טעאטער שפילען א ערשטקלאסיגע ראף אין ארטיגען קולטורעלען לעבען.

מיר האבען אונגעווארפען די אוי-בערשטע עטליכע ווערטער און מיר ווילען, אז ווי זאלען דיענען אלס כח-הדוחף פאר מאנכע יחידים אדער גע-וויסע געזעלשאפטען, וואס זאלען זיך פערזאנלעכע מיט'ן דאזיגען ענין און מאכען כאטש די ערשטע שריט פון שאפען א קרייז אדער טעאטער-געזעל-שאפט.

זאלען די „קלוגע“ סקעפטיש לאכען. די דאזיגע יחידים ווענעט. געזעלשאפט דארף ווייזען, אז אפילו אין דער יעצ-טיגער, שווערער און ביטערער צייט, איז נאך פעהלן א בעגעהר צו שא-פען עפ'ס, וואס האט נישט קיין די-רעקטען שייכות מיט'ן מאנען; צו שא-פען א ווינקעל, וואו דער פערזענלעכ-טער און פערזאנלעכער יוד זאל הא-בען די מעגליכקייט צו פערברענגען א שעה אין א'גאנצערע, בעסערער, שכל'י-ריגערער וועלט - אין דער כושר וועלט פון טעאטער!

עס זענען דא גוטע יודישע בעלי-מלאכות, האט ער זיך אפילו נישט גע-וואנדען צו זיי וועגען א'נאפערטע, נאך באלד א'נעקעגעבען די ארבייט א נישט-יוד.

זענען געקומען צו אונז אין רע-דאקציע עטליכע יודישע בוי-ארבייטער און זיך שטארק בעקלאגט אויף דעם דאזיגען טהאט - מיר קאנען בשום אופן נישט בעקומען ארבייט ביי קיין נישט-יודען - טענה'ן זיי - און טאמער טרעט זיך שוין יא א שטיקעל ארבייט ביי א יודען און איבערהויפט ביי אזא יודען, וואס שטמט פאר א הייסען רע-ליגיעזען יודען, זאל אזעלכעס פאסירען?

פון אונזער ווייט קאנען מיר נאך פאטענטירטע דעם לייזער טרויעריגען פאקט, אז אזוי האבען זיי די דאזיגע לייט א פול מויל מיט הייסע יודיש-קייט און צום סוף ווייזען זיי ארויס זייער אמת'ן פראץ.

שייך צו זאגען, דער ה' ט. האט געזענען א שעהנעם ביישפיל...

ווען וועלען מיר שוין ווערען אויסגעלייזט?

אריז-ישראל פויט זיך ביי דער גרעס-טער שטערנונג פון דער ענגלישער אד-מיניסטראציע, קומען דאך אריין קיין ארץ יעדעס יאהר צעהנדלינגער טוי-זענדער יודען, וועלכע געפונען פאר זיך א מקום מנוחה, א'גארט, פון וואו זיי קאנען ארבייטען און בויען דאס לאנד.

אין גלות ווידער ארבייטען די פער-

צבי קאנטאר (בן-יהודה)

אונזער געשריי מוז דערהערט ווערען.

ווערען.

מיט'ן אונטערשרייבען דעם שלום-אבמאך אין לאנדאן, וועלכער בעדייט דאס אפגעשטעלען די ברודער - קאמפען און א סוף מאכען צו יעדען מין טע-ראר אויף דער ציוניסטישער גאס, גע-פינט זיך א מעגליכקייט פון א'נאייג-הייטליכער ארבייט פון אלע ציוניסטי-שע שאטירונגען אויף פערשידענע גע-ביטען. קלאר, אז ווען עס זאגט זיך איינהייטליכע צוואמענארבייט בעדייט עס נישט, אז געוויסע פארטייען זאלען מוותר זיין אויף געוויסע פונקטען פון זייער פאליטישער טעטיגקייט, ווי אויך פון זייער פארטיי-פראגראם. ווען עס רעדט זיך וועגען געוויסע צווייגען פון צוואמענארבייט, מוז מען אין דער ער-שטער רייה אנערקענען, אז עס האט דעלט זיך וועגען אזא צוואמענארבייט, וועלכע מיר וואלטען פאר'ן שליסען דעם שלום-אבמאך סיי-ווי געפיהרט מיט דעם קליינעם אונטערשריד אבער, אז די ארבייט וואלט געווען א צו-שפליטערטע אהן שום טעם און ריח און זי וואלט נישט געבראכט צו קיין שום רעזולטאט, הגם אלע פארטייען וואלטען געהאט דערביי א זעהר ער-טעט און אויפריכטיגע פונג.

עס האנדעלט זיך איצט וועגען שריי-ען, שארמען און געוואלדעווען פשוט נישט מעהר ווי נאך ארויסרייסען פון אונזערע הערצער דעם מעכטיגסטען ווערען פארשטעטלעכע שריי, וועלכער האט זיך ווען עס איז געלאזט הערען פון אונזערע צוועהטאגטע ברוסטען, א וועה-געשריי, וועלכער דארף איהר אויפ-ציטערן די גאנצע וועלט און זי צוויי-גען, אז זי זאל לעקען איהר אויפ-מערקזאמקייט אויף אונז.

אויפ'ן מיטעללענדישען ים דרעהט זיך ארום זינט 12 וואכען א שייף מיט 380 מאן, וועלכע מען לאזט נישט אראפגעשטעלען זייערע פיס אויף דער ערד פון זייער טרוים. מענשען שווי-מען ארום אויפ'ן ים אין די ערגסטע בעדינגונגען, אהן לעבענס מיטלען, פער-יאושען און פערזענלעכע יודען ווי-לען זיך אומקעהרען אין זייער לאנד, אין לאנד פון בענשאפט, אין לאנד, וואו יעדעס ברעקל זאמד איז אדורכ-געגעסען מיט יודישע טרעהרען און מען לאזט זיי אין דעם לאנד נישט אריין, ווייל זיי זענען יודען און זיי פאזיציען נישט דעם מאוס'ען, שנעד-ליכען און מיט שפאט-פולען סערטיפי-קאט אונטערגעשריבען דורכ'ן קלאר-נאט'אפ'ס אין לאנדאן, אדער דורכ'ן היי-קאמישנער אין א"י.

עס האנדעלט זיך איצט וועגען שריי-ען, שארמען און געוואלדעווען פשוט נישט מעהר ווי נאך ארויסרייסען פון אונזערע הערצער דעם מעכטיגסטען ווערען פארשטעטלעכע שריי, וועלכער האט זיך ווען עס איז געלאזט הערען פון אונזערע צוועהטאגטע ברוסטען, א וועה-געשריי, וועלכער דארף איהר אויפ-ציטערן די גאנצע וועלט און זי צוויי-גען, אז זי זאל לעקען איהר אויפ-מערקזאמקייט אויף אונז.

אויפ'ן מיטעללענדישען ים דרעהט זיך ארום זינט 12 וואכען א שייף מיט 380 מאן, וועלכע מען לאזט נישט אראפגעשטעלען זייערע פיס אויף דער ערד פון זייער טרוים. מענשען שווי-מען ארום אויפ'ן ים אין די ערגסטע בעדינגונגען, אהן לעבענס מיטלען, פער-יאושען און פערזענלעכע יודען ווי-לען זיך אומקעהרען אין זייער לאנד, אין לאנד פון בענשאפט, אין לאנד, וואו יעדעס ברעקל זאמד איז אדורכ-געגעסען מיט יודישע טרעהרען און מען לאזט זיי אין דעם לאנד נישט אריין, ווייל זיי זענען יודען און זיי פאזיציען נישט דעם מאוס'ען, שנעד-ליכען און מיט שפאט-פולען סערטיפי-קאט אונטערגעשריבען דורכ'ן קלאר-נאט'אפ'ס אין לאנדאן, אדער דורכ'ן היי-קאמישנער אין א"י.

דער סוף פון אזא האנדלונג קאן זיין א פאטאלער און א מסירות-נפש-דיגער, ווייל עס קאן אויספאלען גע-דולד ביי די צענדליגער טויזענדער, וואס וועלען ארומשווימען אויף די כוואליעס פון ים, התיכון, זיי וועלען פערנאקען מיט די שיפען אין איין רייה, זיך אויסשטעלען הארט ביי די גרעניצען פון א"י מיט די ברוסטען אין דער הויך און צו די גרעניץ וואכען אויסשרייען מיט א געשריי פון פער-צווייפלונג: שים, אדער לאז אונז אריין!!!

אונזער געשריי מוז און וועט דער-הערט ווערען!

רען ס'גלות און ממילא וועט מען פטור ווערען די קרנות. שרייט דאך טאק מיין שכן: ווען וועלען מיר שוין ווע-רען אויסגעלייזט?

א פייף מיט א גלאק... ווי איהר קעהרט זיך און ווענדט זיך, וואו אייערע אויגען קוקען נאך, בעזיינען זיך די בעקאנטע אויפשרי-טען, סיי געוויקטע, סיי געשריבענע מיט'ן בעקאנטען נוסח: „פיוואקלאק“. די דאזיגע „פיווען“ ארדנען איין אלע ארגאניזאציעס, וועלכע האבען נאך לאקאלען, אזוי, אז מען קען אנהערן די היינטיגע צייט: פיוואקלאק-עפאכע. איצט ווערט שוין פערזענטפערט די קשיא, וואס מיר האבען אויבען גע-פרענט, ווי קומט דאס, וואס זיי, אונ-זערע געזעלשאפטען און ארגאניזאציעס האבען זיך פערגינגען צו נעמען אזעל-כע גרויסע לאקאלען; פון וואנען וועלען זיי האבען צו בעצאהלען, איז דער תירוץ: פיוואקלאק. מען רעכענט באלד אויס, אז אט די פיוואקלאקען וועלען דעקען דאס דירה-געלד.

הלמאי סוחרים מאכען גרויסע אונ-טערנעמונגען, שטעלען אויס וועקסלען אויפ'ן סעזאן, טראכטענדיג, אז זיי וועלען קאנען צעהלען, אזוי אויב אונ-זערע פארטייען טראכטען, אז די פיוואקלאקס, וואס זיי ארדנען איין, וועלען זיי פרענגען הכנסה. דארפן זיי טאקע בעטען, אז עס זאל פון דעם אלעם נישט ווערען א פייף מיט א גלאק...

לויטן

די פײַערליכקײַטען לכבוד דעם אונזערענגיג =

קייטס-יום-טוב אין טשענסטאָכאָוו.

אינעם
אין די נאכמיטאג-שעה'ן זענען פאר-
געקומען אקאדעמיעס, ווי אויך זעענט-
ליכע קאנצערטען אין פערשידענע
פונקטען שטאָדט.
אין אַוועג די פארענקומען אין
קאמערזאל-שטאָטער אַ פייערליכע אַקא-
דעמיע מיט'ן אַנטייל פון דעפוטאט
פראָפ. פאָכמערסקי פון קראקא, וועלכער
האט געהאלטען א שטענעם רעפעראט
וועגען דער בעדייטונג פון יום-טוב. עס
זענען דאָן פארגעקומען געזאגט-נומערן
אויסגעהירט דורך דעם כאָר פון דער
קאָנגרעגאציע און דערנאָכטן וויספאָמא-
קיס, וועגענעז' אין דער אויספיהרונג
פון די ארטיסטען פון שטאָטער.

א פייערדיגען הוירא - טאנץ
וועסטו זעהען דעם

תל=חביב

טע זיף פאר קינדער און וירואקסע
טע מיט א דעליקאטער היט! א דאנק
שאפמאנס זיף בעבע" מאכט די היט
פריש, געזונד, עלאסטיש, ווידערשטאנדס-
פעהיג אויף אלערליי היט-קראנקייטען.
מיט איין וואָרט זי בלייבט שאפמאנ'ס
בעבע-זיף, און א היגיניעזישע זיף,
אויסגעארבייט פון ספעציעל צוגעקלי-
בענע פעסטען. יעדע פארטע זיף
ווערט אנאליזירט און די ראַפּאָרטע
זיין זיין דער פּרובירט "דעלעקטאנט"

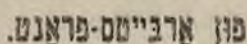
צ'עמס, שוואַמען און גומי-קישענס, גארן
אויס וואָל פאַר זאָקען און ווירקוואַרען,
וואס ווערען פאַבריצירט אין לאַנד
גופא. קורץ-וואַרען, חפצים פאַר'ן הייז
און פאַר דער קיך, אַלערליי סחורות
פון אייזען, שטאַל און עמאַיל.

אויך אין דער נייער שוהל, וואו די
הלה אין געווען פערטערטען דורך דעם
רעדעס פון ראט ה' וועקסלער אין
ארגענקומען א תפילה, אפגעריכט דורך
דעם אפבראקאנטאג' מיטעל. אין
יאר שוהל זענען געווען פערזאנעלע
שיצער פון יידישען געז. גימנאזיום,
הר. ווינטשקאס שולע, טייל פאוו.
זענען שולען ווי אויך די ג. יידישע
אקאדעמיע (זש. ו. ה.).

אונגארן: אײערליי חפצים פאר דער
פאטאגראפישער בראנזשע, פאפאראטען
פאר מעדיצינער און אפטיקער.

נאך דעם ווי דער דירעקטאָר פון
ידישען גימנאזיום דר. לייזען האט
זעהאַלטען א געלעזענהייטס-רעדע איז
זיין דער פוסהארמאָניע אויסגעפיהרט
עוואָרען „יעששעט פאָדסקא“ און דער-
יט האט זיך די פיערליכע תפילה
עענדיגט.

ענייטשען; כעמישע אַרטיקלען, שפּיל-
צייג, גאַרן פאַר שוועטערס, עלעקטרישע
פאַראַרבעטן, פּלאַשען פאַר וויין און ביר,
אַלערליי טעקסטיל-סחורות, קורצוואַרען,
תּחצִים פאַר'ן הויז און פאַר דער קיך,
לעגא און פאַרצעלען, אַלערליי פּאַפּיר
און אַרטיקלען, וואס זענען געמאַכט
פון פּאַפּיר, שטאַל, זאָקען פאַר מענער
און פרויען, פארבער, און רייזע-אַקסעס-
זען פון לעדער און אנדערע שטאַמען.

אין די קאָפּאָאייזשן אין רודניק
זענען רעדוצירט געווארען 56 אַרביי-
טער. עס אַרבייטען נאך דערוויי 73
אַרבייטער.

נאך די תפילות איז אויפ'ן מאגיסט-
אט-פלאץ פארגעקומען א דעפילאדע
וון די היגע פולקען, מיליטערישע צו-
רייטונג, שולען, ארגאניזאציעס, פיי-
רעשער א. א. ו. די דעפילאדע האט
בנענומען דער אנפיהרער פון דער
סער פיעטאטע-דיוויזיע ד"ר. פולק.
טאכעניוישט אין דער בעגלייטונג פון
יגע-סטאטאסטא בעלפולקא, שטארט-
פירעטערעט מאקעוועטש א. אנד. פאר-
רעוועט פון דער מאכט און אינסטיטו-

אין רוק זיך צו צו דער טהיר-דער-
צעהלט ווייטער מיין שכן-און וויל
רויס אויף דער פרייער ליפט, רופט
זיך שיקסע צוריק און זאגט מיר:
"אק פאן יעדעס, טא מאזשע פאן אינ-
א-יידן-אלטעס, וואס האב איך אויס-
געשריגען, נישט-טויט, נישט-לעבעדיג,
וויב-אין דארף פריהער אַזאָנען ווידוי
ניסט עס, אַז טאָמער אַהאַרט מען
מיט אַ פאַר-טאָטעס בליינער איז ווידוי
נישט נישט ווער מיטן לעבען, און,
זו מען דאַרף אַזאָנען ווידוי..."

יהיה צו זעהען. נג, אז מען קאן מיט
ה'אייגענעם אזוי מאַכען, וועל איך
זיך איינברענען, איך גרונט פלטיאל,
זו גאר מיר וועט מען געבען אַ סער-
טיקעט.

איי, וואס די היצע חברה - לייט
אָבען זיך געהייסען געבען ס'געלד,
זאלען יאָלדען געבען... און מיך
אונט איהר דאך, דאכט זיך, נישט מאַר
זען איינעם... אָבער נישט וועגען
זאגן ישראל האָב איך אייך יעצט גע-
לעבט דערצעהלען, נאָר גאר וועגען
נסיכה קיין וואַראש.

פרעג איך אייך, פאנצט סמאל, וואס
קומט דא פאר. פארוואָס פּרעגט מען
אייך וועגען מיין קארע, וועצען געהן
נום מיליטער און צום סוף מוז איך
אָך זאָגען ווידער?

ס'פערשטעהט זיך, אז איך האָב
זייהב בערוואַגט און איהם אריינעקלערט
און דאָ מיינט מען נישט קיין קארע,
אַר אויב מען וויל פארהען מיט אַ
אָפּלערען צוג, מוז מען אַרױסנעמען
א קארטע, וואס זיי רופען קאַרנעט און
אס גיט די מעגליכקייט צו בעזוכען
יי מיליטערישע רעווע אין ווארשא
און מען קען דאָרש נישט זאָגען ווידער,
אַר מוז מען פארהען אינדיווידועל, ד.
ה. מיט וועלכען צוג מ'וויל.

וועט איהר דאָך פרענען - טענה'ס
ווייטער מיין שכן - ווי אזוי קום איך
זיין ווארשא, וואס האב איך צו טוהן
זיין ווארשא, איז עס פשוט כפשוטו:
זייהר קאנט דאך מיין צווייטע טאכטער,
רבה, נג, איז זי שוין א מיידעל איך
זיך יאָרערע און קיין שידוך מכאט זיך
קומט אנומעלט צו פאָהרען
זיין ווייב'ס שוועסטערס אַנאיידעם פון
ווארשא און שפּאַט אָן א שידוך מיט
זיין שוועגערניס א ברודער-זוהן, וועל-
ער וואוינט אין מינסק-מאזאָוועצק.
זיין קומט אבער די קאץ איבערן ווא-
נער, אז דאָ דערפֿון מען אויף וואצות?
זאט מען דאס אלץ אַבערליינט, ביז
גנדליך, מזל-טוב! עס איז דאָ אַ פא-
ווערער צוג קיין ווארשא, האט מען
ווייטען זיך אַדירעכע שמועסט, אז איך
אַל זיין דער מבין, פאָהרען קיין
מינסק-מאזאָוועצק, אַנקוקען דעם חתן,
דעמאלט: נאך געהאט און וואס
ער חתן שמעסט...

— וואס, קיין ארץ־ישראל? — שטעלט
נא אים אויף מיר א פאָר אויגען, עס
וואנדערט מיך אויף אייך, פאניט
מאָל, אז איהר וואָלט דאס אויף מיר
גלייבען, דאס הייסט וועלען וואָלט איך
וואוואָלט, אוי האָב איך חשק, נאָר איך
וואוואָלט זיך בעקעהן מיין בלויען אפע-
נישט, ווארום מה אנו ומה חיינו, ווי
יום איך, אַ געוועהניכער בשר ודם,
יוד א סתור'ע קיין ארץ - ישראל...
ומת, ס'זענען פעהאן אַזעלכע חברה-
ייט, וועלכע האבען מיר איינגערעדט,
זו זיי זענען גרייט פאר מיר צו שא-
ען א סעריטיפיקאט, דערווייל אַבער,
וועלכע זיי זאָל איך זיין איינגע-
ען א פאָר הונדערט גילדען, וואס זיין
אויפן אויף הוצאות-הדרך... איך אבער
קיין נישט אזא פרייער, אז איך זאָל
מיט די דאָזיגע לאַפיוטעטן גלייבען,
ווארום אַז וועל' איך אייך דערצעה-
ען א מעשה פון מיין בעקאנטעסטן
פראַיידים, וועלכער איך געקומען פון
אזעלכע ארץ־ישראל, פון וואָנען מען האט
גלייכצייטיג אַרויסגעשיקט אַ סעריטיפי-
קאט, כדי ער זאָל קאנען אַהינגע-
מיט זיין ווייב, אַזאן דער זעלבער יוג-
עמאָן, מוטס איהר וויסען, איז אַ
זעטיגער מיטגליד פון "הסדרות" און
וואנדעלטעוועגען האט מען זיין סעריטי-
פיקאט אַזעלכעגעבען אַנאָנדערע און
זיך האָלט דערבייפאר אין אַזוי גלייפן
אמ'ן סעריטיפיקאט און ווער ווייסט
דאָס ער וועט זי אַזוי האבען זיך מיט

פֿאַלט צו מיר אַרײַן מײַן שװן גרונם
 סײַטל נישט טויט, נישט לעבנדיג,
 ײַם ער קאָן דעם אַטעם כאַפּען און
 יזט מיר אָן אויף די לײַפּען, אָז ער
 ײַט מיט מיר רעדען, נאָך ער קען
 שטן, און ער שטיקט זיך מיט די רײַד.
 ײַז איך איהם קודם כל בערוהיגט,
 געקענטענט אויפֿן ווייכען טאָפּטשאַן
 זיך געוואָרט ביז ער וועט קומען צו
 ײַ. ווען ער האָט זיך ענדליך בערו-
 גט האָב איך מיט איהם לאַנגזאַם
 געהויבען רעדען, ביז איך זײַן אַרײַם
 קומען אויפֿן שמונס וועגען דער-
 ביה מן זײַן אויפֿרעגונג און געפרעגט
 איך קאָן איהם מיט צײַט העלמען.
 מײַנע נישט-הײַבט ער אָן נאָך מיט
 געדריקטער שטימע צו רעדען —
 צו וואס פּאָר אַ וועלט מיר לעבן,
 און וואס דאָ ריהרט זיך צו, האָט-
 נאָך צוירט און צוירט, אַזוי אָ דאָ
 וועט נישט זיכער מיטן חיות. גענוג
 וועט מען דאָך אויסצושטעלן פון אַלע
 טען, ווען מען זיצט איינעלייגט
 געדערהיים, קײַם אַבער ווילטטו זיך
 נישטל אַרײַסהרען פון שטאַט, הײַ-
 נן זיך אָן צו שטען אַזוי פּיעל אומ-
 קען, אַז מען פּערווינשט זיך מײַנע-
 זיך.

— וואס איז געשעהן — פרעג איך
זיין פלטיאל'ן — וואס פאר א ענט-
יפערן פון שטאָדט. וואוהיין ווילט איהר
ס פאָהרען — וויל איך טרעפערן —

סמאל

